

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
KHOA LUẬT

CAO THỊ NGA

**VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG
LĨNH VỰC TỔ TỤNG HÀNH CHÍNH**

Chuyên ngành: Lý luận và lịch sử nhà nước và pháp luật
Mã số: 60 38 01 01

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2014

**Công trình được hoàn thành
tại Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội**

Cán bộ hướng dẫn khoa học: TS.LS. NGUYỄN THANH BÌNH

Phản biện 1: .....

Phản biện 2: .....

**Luận văn được bảo vệ tại Hội đồng chấm luận văn, họp tại
Khoa Luật - Đại học Quốc gia Hà Nội.**

Vào hồi ..... giờ ....., ngày ..... tháng ..... năm 2014

Có thể tìm hiểu luận văn tại

**Trung tâm tư liệu Khoa Luật – Đại học Quốc gia Hà Nội
Trung tâm Thông tin – Thư viện, Đại học Quốc gia Hà Nội**

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bì

Lời cam đoan

Mục lục

Danh mục các chữ viết tắt

MỞ ĐẦU..... 1

Chương 1: MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỔ TỤNG HÀNH CHÍNH..... 7

1.1. Các khái niệm liên quan về văn hóa pháp luật trong lĩnh vực tổ tụng hành chính 7

1.1.1. Khái niệm Văn hóa và Văn hóa pháp luật..... 7

1.1.2. Khái niệm văn hóa pháp luật trong lĩnh vực tổ tụng hành chính.... 14

1.2. Khái niệm văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính 17

1.2.1. Một số quan niệm 17

1.2.2. Định nghĩa 19

1.3. Nội dung văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính..... 21

Chương 2: THỰC TRẠNG VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỔ TỤNG HÀNH CHÍNH..... 28

2.1. Tình hình văn hóa pháp luật của thẩm phán trong quá trình tiến hành tổ tụng giải quyết các khiếu kiện hành chính 28

2.2. Thực trạng các chuẩn mực văn hóa pháp luật của thẩm phán theo quy định hiện hành của Luật tổ tụng hành chính.... 35

2.3. Thực trạng các giá trị vật thể và phi vật thể về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính ... 49

2.3.1. Thực trạng các giá trị phi vật thể của thẩm phán về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính..... 49

2.3.2.	Thực trạng các giá trị vật thể văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính	55
2.3.3.	Thực trạng bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính.....	58
2.4.	Thực trạng công tác xây dựng đội ngũ Thẩm phán Tòa án.....	63
2.4.1.	Công tác tuyển chọn, bổ nhiệm Thẩm phán.....	63
2.4.2.	Công tác xây dựng đội ngũ Thẩm phán và đào tạo, bồi dưỡng Thẩm phán	66
2.4.3.	Công tác quản lý Thẩm phán	67
2.4.4.	Công tác thực hiện chế độ, chính sách đối với đội ngũ Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao	69
Chương 3: PHƯƠNG HƯỚNG VÀ CÁC BIỆN PHÁP NHẪM PHÁT HUY CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỐ TỤNG HÀNH CHÍNH		71
3.2.	Phương hướng phát huy các giá trị của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính	73
3.2.1.	Xây dựng môi trường văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính theo hướng lành mạnh, phong phú, đa dạng	78
3.2.2.	Phát huy các di sản văn hóa truyền thống cách mạng của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính	80
3.2.3.	Phát triển hệ thống thông tin đại chúng.....	81
3.2.4.	Mở rộng và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính.....	82
3.3.	Các giải pháp nâng cao các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính	83
KẾT LUẬN		89
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO		92

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Cải cách và hoàn thiện nền tư pháp quốc gia trong điều kiện xây dựng Nhà nước pháp quyền XHCN của dân, do dân và vì dân là một chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước ta. Một nền tư pháp hiện đại, trong sạch, vững mạnh là mục tiêu chiến lược mang tính tất yếu khách quan. Mục tiêu đó được đặt ra luôn phù hợp với yêu cầu phát triển kinh tế và tiến bộ xã hội của đất nước.

Chủ trương và mục tiêu trên đã được xác định ngày càng rõ nét kể từ Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI (1986), đặc biệt được nhấn mạnh tại các Nghị quyết 08/2002 và Nghị quyết 49/2005 của Bộ Chính trị Ban Chấp hành Trung ương ĐCSVN (Khóa X) và tiếp tục được khẳng định một cách đầy đủ và toàn diện hơn tại Đại hội Đại biểu toàn quốc khóa XI của Đảng ta.

Nền tư pháp quốc gia gồm nhiều nội dung, yếu tố cấu thành, song đáng chú ý và tập trung nhất là các thành tố sau:

1. Hệ thống pháp luật;
2. Thiết chế và cơ chế về tổ chức, hoạt động tư pháp;
3. Văn hóa pháp luật, trong đó có văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính.

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính là tổng thể những giá trị vật chất và tinh thần gắn với hoạt động của Thẩm phán trong lĩnh vực tư pháp về TTHC; là sự phản ánh đời sống tinh thần, trình độ, năng lực, tri thức, kiến thức, thẩm mỹ... của người Thẩm phán trong lĩnh vực TTHC. Trong các lĩnh vực văn hóa pháp luật ở nước ta thì văn hóa pháp luật trong lĩnh vực tổ tụng hành chính chỉ mới được hình thành trong khoảng hơn 15 năm trở lại đây.

Bên cạnh những giá trị đích thực với các nấc thang chuẩn mực giá trị

ngày càng được củng cố và nâng cao thì văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính vẫn còn nhiều biểu hiện hạn chế và nhiều thách thức lớn, đòi hỏi phải có sự nỗ lực phấn đấu với quyết tâm cao của Đảng, Nhà nước và nhân dân, đặc biệt là nhân tố con người trực tiếp tham gia vào quá trình tố tụng hành chính.

Như trên đã khẳng định, Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là tổng thể những giá trị vật chất và tinh thần gắn với hoạt động của Thẩm phán trong lĩnh vực tư pháp về TTHC; là sự phản ánh đời sống tinh thần, trình độ, năng lực, tri thức, kiến thức, thẩm mỹ... của người Thẩm phán trong lĩnh vực TTHC. Trong các quan hệ tố tụng này có 2 nhóm nhân tố quan trọng có vai trò to lớn đến quá trình hình thành và xác định các chuẩn giá trị văn hóa bao gồm:

1. Nhóm cơ quan và người tiến hành tố tụng (Tòa án, Viện Kiểm sát, Thẩm phán, Hội thẩm nhân dân, Thư kí tòa án...);

2. Nhóm các tổ chức, cá nhân tham gia tố tụng (các đương sự, những người tham gia tố tụng khác...).

Ngoài ra còn có các nhóm nhân tố khác như:

1. Nhóm văn hoá của cá nhân, cơ quan, tổ chức hữu quan;

2. Nhóm văn hoá của công chúng (gồm cả cá nhân, tổ chức) liên quan;

3. Nhóm văn hoá của các nhóm xã hội khác tạo thành dư luận xã hội về vụ án và giải quyết vụ án hành chính.

Những hành vi ứng xử thiếu khách quan, minh bạch, không tôn trọng pháp luật, thiếu dân chủ bình đẳng, võ đoán, tiêu cực ...đều được coi là các biểu hiện khác nhau của hiện tượng kém văn hóa, là nguy cơ trực tiếp cản trở quá trình hình thành các chuẩn văn hóa, cản trở quá trình cải cách và hoàn thiện nền tư pháp trong sạch, vững mạnh. Kinh nghiệm thực tế đã chứng tỏ rằng, công cuộc cải cách bộ máy nhà nước, dân chủ hóa mọi mặt đời sống xã hội, xây dựng nhà nước pháp quyền phải đi đôi

với quá trình hoàn thiện hệ thống pháp luật, tăng cường pháp chế XHCN và nâng cao trình độ văn hóa pháp luật cho các cá nhân. Cả ba nhân tố đó phải được tăng cường đồng bộ, phát triển hài hòa thì công cuộc cải cách bộ máy nhà nước mới hiệu quả, dân chủ hóa đi vào cuộc sống một cách lành mạnh, nhà nước pháp quyền mới từng bước được xây dựng và phát triển, hoàn thiện.

Trước yêu cầu rất cần thiết và có ý nghĩa vô cùng quan trọng đối với sự tiến bộ xã hội, việc nghiên cứu và xây dựng nền văn hóa pháp luật nói chung và văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính nói riêng, đã và đang đặt ra hàng loạt nhiệm vụ hết sức cấp thiết nhằm xây dựng, củng cố và hoàn thiện các chân giá trị văn hóa pháp luật kể cả trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Để đáp ứng các yêu cầu nhiệm vụ trên đòi hỏi có nhiều hoạt động tích cực khác nhau, trong đó có hoạt động nghiên cứu lý luận và thực tiễn về tư pháp, văn hóa pháp luật, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính...

Vì những lý do trên, tôi chọn đề tài “*Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính*” để thực hiện luận văn thạc sĩ của mình.

2. Tình hình nghiên cứu

2.1. Trên thế giới, việc nghiên cứu văn hóa pháp luật đã xuất hiện từ lâu đời, được trình bày dưới nhiều hình thức công trình, tác phẩm khoa học khác nhau; dưới nhiều góc độ cũng như phương pháp và cách thức tiếp cận khác nhau và đều nằm chung trong kho tàng lý luận của loài người về văn hóa pháp luật, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính...

2.2. Ở Việt Nam, trong những năm gần đây, tình hình nghiên cứu văn hóa pháp luật ngày càng diễn ra sôi nổi dưới nhiều góc độ khác nhau. Các công trình nghiên cứu về văn hóa pháp luật được tiếp cận dưới nhiều phương pháp và cách thức khác nhau tùy vào các yêu cầu và nội dung

nghiên cứu cụ thể. Hình thức, đề tài và cấp độ nghiên cứu cũng ngày càng đa dạng, phong phú. Thông qua những Tạp chí chuyên ngành như: Nghiên cứu lập pháp, Luật học, Dân chủ và pháp luật, Nhà nước và pháp luật... các tác giả đã bày tỏ quan điểm cá nhân của mình xung quanh khái niệm, vai trò, và những biện pháp nâng cao vấn đề văn hóa pháp luật. Cụ thể như sau:

- Văn hóa pháp luật (Cấp bộ) - Viện khoa học pháp lý, Bộ Tư pháp;
- Văn hóa pháp luật - Khoa Luật, Đại học quốc gia;
- Văn hóa và đạo đức thẩm phán - Khoa luật, Đại học quốc gia;
- Thẩm quyền xét xử vụ án hành chính - sự bảo đảm công lý trong quan hệ giữa nhà nước với công dân - Tiến sỹ Nguyễn Thanh Bình, NXB Tư pháp;
- Tư pháp trong nhà nước pháp quyền – Giáo sư Tiến sỹ Nguyễn Đăng Dung, NXB Đại học quốc gia...

Đề tài Văn hóa pháp luật cũng được nghiên cứu trong nhiều công trình khác được công bố trên một số Tạp chí chuyên ngành luật, luận văn, luận án, khóa luận tốt nghiệp nghiên cứu.

3. Mục đích, đối tượng, mục tiêu và phạm vi nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu của đề tài là làm sáng tỏ cơ sở lý luận và thực tiễn vấn đề văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Trên cơ sở đó đưa ra các giải pháp nhằm xây dựng, củng cố và phát huy các giá trị vật chất, tinh thần của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính ở nước ta.

3.2. Đối tượng nghiên cứu

Luận văn có đối tượng nghiên cứu là các yếu tố, thành tố; các nội dung, các quan hệ văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính...

3.3. Mục tiêu của đề tài

Thông qua việc hệ thống lý luận và phân tích thực tiễn văn hoá pháp

luật của thẩm phán trong tổ tụng hành chính nhằm đưa ra giải pháp hình thành và phát triển các giá trị văn hoá của thẩm phán trong tổ tụng hành chính. Góp phần cải cách, hoàn thiện nền tư pháp trong sạch vững mạnh, với nét văn hoá tiên tiến, văn minh, đậm đà bản sắc dân tộc.

3.4. Phạm vi nghiên cứu và

Luận văn sẽ tập trung nghiên cứu các nội dung sau:

Cập nhật và phân tích các tri thức (quan niệm, quan điểm, khái niệm, kết luận...) về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Có thể nói đây là nội dung quan trọng nhất tập hợp hệ thống cơ sở lý luận, các kiến thức học thuật về văn hóa pháp luật trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Với ý nghĩa như vậy, phần này sẽ tập hợp, phân tích làm rõ các nội dung sau:

Thứ nhất, xây dựng và đưa ra cho được khái niệm “Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính”. Để có được khái niệm này, luận văn phải đưa ra được các cơ sở lý luận, nguyên tắc xác định khái niệm, các yếu tố thuộc nội hàm của khái niệm, các yếu tố cấu thành khái niệm. Sau khi đã đưa ra được định nghĩa khái niệm, một vấn đề hết sức cần thiết trình bày các đặc điểm riêng của khái niệm để từ các chuẩn riêng này giúp chúng ta xác định ranh giới giữa văn hóa pháp luật với văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính, đồng thời tạo sự khác biệt giữa văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính với văn hóa pháp luật của thẩm phán trong các lĩnh vực khác.

Đây chính là điểm mới và là nội dung chính có ý nghĩa lý luận của luận văn. Nội dung này cũng được xem là một trong những nhiệm vụ chính mà luận văn phải tập trung lý giải.

Thứ hai, sau khi đã có khái niệm, có căn cứ về mặt học thuật, luận văn cần tập hợp và lý giải một cách có hệ thống các chuẩn giá trị của văn

hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Các chuẩn này vừa có ý nghĩa phổ quát vừa phản ánh nét đặc sắc của văn hóa dân tộc trong lĩnh vực tổ tụng hành chính Việt Nam.

Thứ ba, một nội dung quan trọng khác không thể thiếu đồng thời cũng là một yêu cầu cơ bản của một luận văn Thạc sỹ là phải tập trung nghiên cứu thực trạng, nghiên cứu mặt thực tiễn.

Thứ tư, từ kết quả đạt được của các nội dung trên, một phạm vi nghiên cứu cơ bản quan trọng nữa của luận văn là phải nghiên cứu và trình bày cho được những phương hướng và các giải pháp nhằm xây dựng, hoàn thiện và phát huy các chuẩn giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính ở nước ta.

4. Cơ sở lý luận, cơ sở thực tiễn và phương pháp nghiên cứu

Cơ sở lý luận nghiên cứu của đề tài là dựa trên các quan điểm của Chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, các chủ trương, chính sách của Đảng về văn hóa, văn hóa pháp luật...; các tri thức khoa học có liên quan để tiếp cận và nghiên cứu các nội dung văn hóa pháp luật và văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính. Cơ sở thực tiễn là toàn bộ các hoạt động tổ tụng hành chính của thẩm phán và người tiến hành tổ tụng khác, các cá nhân, tổ chức tham gia tổ tụng trong lĩnh vực tổ tụng hành chính.

Đề tài sẽ sử dụng các phương pháp sau để nghiên cứu:

- Phương pháp duy vật biện chứng và duy vật lịch sử;
- Phương pháp phân tích tổng hợp;
- Phương pháp lịch sử;
- Phương pháp so sánh;
- Phương pháp thống kê...

5. Kết cấu luận văn

Ngoài phần mở đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, luận văn được bố trí và trình bày trong 3 chương:

Chương 1: Một số vấn đề lý luận về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Chương 2: Thực trạng văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Chương 3: Phương hướng và các biện pháp nhằm phát huy các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Chương 1

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỔ TỤNG HÀNH CHÍNH

1.1. Các khái niệm liên quan về văn hóa pháp luật trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

1.1.1. Khái niệm Văn hóa và Văn hóa pháp luật

Văn hóa là khái niệm có nội hàm rộng lớn, có thể tiếp cận dưới nhiều góc độ khác nhau. Có nhiều định nghĩa về văn hóa đã được các học giả đề cập và phân tích trong các công trình nghiên cứu của mình. Chủ tịch Hồ Chí Minh, từ năm 1942, đã đưa ra một định nghĩa về văn hóa:

Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, đạo đức, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hàng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó là văn hóa. Văn hóa là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự tinh tồn.

Cách định nghĩa văn hóa này là khá toàn diện, thể hiện được sự nguồn gốc, chức năng của văn hóa, đồng thời cũng phản ánh tính kế

thừa từ thể hệ này sang thể hệ khác, thời kỳ lịch sử này sang thời kỳ lịch sử khác của văn hóa.

Khái niệm văn hóa pháp luật hay nền văn hóa pháp luật vẫn còn có nhiều cách hiểu khác nhau. Theo quan điểm của TS Phạm Duy Nghĩa thì *“văn hóa pháp luật là một cách nhìn về luật pháp, đặt pháp luật trong những tương quan đa chiều với khoa học hành vi, cách nghĩ, cách ứng xử, tôn giáo, niềm tin, các đặc tính nhân học của các cộng đồng và tộc người”*. Một quan điểm khác của GS.TS Hoàng Thị Kim Quê thì:

Văn hóa pháp luật là hệ thống các yếu tố vật chất và tinh thần thuộc hệ thống tác động của pháp luật được thể hiện trong ý chí và hành vi của con người... Văn hóa pháp luật thể hiện ở trình độ cao của sự tôn trọng pháp luật, trình độ tri thức pháp luật của nhân dân; thực trạng có chất lượng của quá trình lập pháp và thực hiện pháp luật, các phương thức hoạt động pháp luật đặc thù như của các cơ quan pháp luật, kiểm tra hiến pháp...; kết quả của hoạt động pháp luật dưới dạng sản phẩm tinh thần và vật chất do con người xây dựng như luật, hệ thống lập pháp, thực tiễn tư pháp và hành pháp.

Văn hoá pháp luật có các đặc điểm của văn hoá nói chung, các đặc điểm riêng của mình và luôn có mối quan hệ mật thiết với các dạng văn hoá khác. Mối tương quan và sự tác động giữa văn hoá pháp luật và các hình thái văn hoá xã hội khác là điều dễ hiểu vì bản thân các quy phạm pháp luật luôn nằm trong mối liên hệ với các loại quy tắc xã hội khác, các quan hệ pháp luật cũng nằm trong hệ thống các quan hệ xã hội khác.

Như trên đã nêu, các bộ phận cấu thành của văn hoá pháp luật là ý thức pháp luật, nền pháp luật, hành vi pháp luật và sử dụng pháp luật. Ý thức pháp luật là những tư tưởng, quan điểm, nhận thức và tâm lý, tình cảm về pháp luật của con người. Có thể nói:

Ý thức pháp luật là tổng thể những tư tưởng, học thuyết, quan điểm, thái độ, tình cảm, sự đánh giá của con người về pháp luật trên các phương

diện, tiêu chí cơ bản như: Về sự cần thiết (hay không cần thiết), về vai trò, chức năng của pháp luật, về tính công bằng hay không công bằng, đúng đắn hay không đúng đắn của các qui định pháp luật hiện hành, pháp luật đã qua trong quá khứ, pháp luật cần phải có, về tính hợp pháp hay không hợp pháp trong hành vi của các cá nhân, nhà nước, các tổ chức xã hội.

Văn hoá pháp luật chỉ bao gồm bộ phận ý thức pháp luật phù hợp với các nguyên tắc, các yêu cầu của pháp luật.

1.1.2. Khái niệm văn hóa pháp luật trong lĩnh vực TTHC

Văn hóa pháp luật trong lĩnh vực TTHC là hệ thống các yếu tố vật chất và tinh thần thuộc hệ thống tác động của pháp luật được thể hiện trong ý chí và hành vi của con người trong lĩnh vực TTHC. Nó thể hiện ở trình độ cao của sự tôn trọng pháp luật, trình độ tri thức pháp luật của những người tiến hành TTHC và những người tham gia TTHC.

1.2. Khái niệm văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC

1.2.1. Một số quan niệm

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là một nội dung cụ thể của văn hóa pháp luật và nói chung là của văn hóa. Do vậy, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC vừa mang những giá trị chung của văn hóa vừa có những nội dung, yếu tố cấu thành, đặc điểm riêng... của nó.

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC vừa là văn hóa cụ thể gắn với hoạt động của thẩm phán, vừa liên quan đến văn hóa pháp luật trong lĩnh vực TTHC. Nó vừa mang nội dung văn hóa nói chung vừa có những nét đặc thù của một loại văn hóa cụ thể, hay nói một cách khác nội hàm của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC cũng như nội hàm của văn hóa nói chung nhưng mang bản sắc riêng của một dạng văn hóa cụ thể.

1.2.2. Định nghĩa

Từ những quan điểm, quan niệm khác nhau về văn hóa, văn hóa pháp luật, văn hóa pháp luật trong lĩnh vực TTHC có thể nêu định nghĩa như sau: “*Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là tổng thể những giá trị vật chất và tinh thần gắn với hoạt động của Thẩm phán trong lĩnh vực TTHC; là sự phản ánh đời sống tinh thần, trình độ, năng lực, tri thức, kiến thức, thẩm mỹ... của người Thẩm phán trong lĩnh vực TTHC*”.

1.3. Nội dung văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC

Việc nghiên cứu nội dung văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC bao gồm các vấn đề sau:

Thứ nhất, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là tổ hợp (hay tổng thể) các giá trị vật chất, tinh thần do con người sáng tạo ra, gắn liền với hoạt động TTHC của người thẩm phán.

Thứ hai, văn hóa pháp luật của thẩm phán bắt nguồn từ cuộc sống, hoạt động tố tụng của Thẩm phán, từ yêu cầu của môi trường tư pháp... và trở lại phục vụ cho đời sống lao động của Thẩm phán

Chương 2

THỰC TRẠNG VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỐ TỤNG HÀNH CHÍNH

2.1. Tình hình văn hóa pháp luật của thẩm phán trong quá trình tiến hành tố tụng giải quyết các khiếu kiện hành chính

Quá trình TTHC ở Việt Nam cho thấy, văn hóa của thẩm phán được biểu hiện trong suốt quá trình giải quyết vụ án mà trước hết là việc thụ lý vụ án. Thụ lý vụ án hành chính là một hoạt động văn hóa có ý nghĩa mở đầu và định hướng cho toàn bộ các hoạt động tiến hành tố tụng tiếp theo.

Việc thông báo nội dung đơn kiện không chỉ để cho “*người bị kiện*” biết quyết định hành chính, hành vi hành chính hoặc quyết định kỷ luật

buộc thôi việc nào bị khởi kiện, mà còn xác định trách nhiệm cung cấp tài liệu, chứng cứ làm căn cứ cho việc ra quyết định hành chính, thực hiện hành vi hành chính...

Một loại hoạt động văn hóa tiếp theo, Thẩm phán tiến hành xác minh, thu thập chứng cứ.

Hoạt động nghiên cứu hồ sơ vụ án hành chính lại càng đặc biệt cần thiết đối với Thẩm phán được phân công xét xử, nhưng không được tiến hành hoạt động điều tra, xác minh ngay từ đầu.

Về thực tiễn văn hóa pháp luật của thẩm phán hành chính tại phiên tòa sơ thẩm, đây là biểu hiện văn hóa đầy kịch tính và tập trung nhất trong hoạt động tiến hành tố tụng vụ án hành chính của Thẩm phán.

Việc điều khiển phiên tòa của Chủ tọa phiên tòa phải đúng trình tự, rành mạch, chặt chẽ, ngắn gọn, không nặng nề phong thái "*chỉ huy*", truy xét như phiên tòa hình sự mà cần bình tĩnh lắng nghe các bên đương sự xuất trình tài liệu, chứng minh và trình bày ý kiến tranh luận thể hiện là vai trò trung gian, tạo điều kiện cho hai bên đương sự thoả thuận và nếu thoả thuận không được thì HĐXX mới quyết định theo pháp luật. Vì sau khi xét xử sơ thẩm, vụ án còn có thể được xét xử theo trình tự phúc thẩm, giám đốc thẩm hoặc tái thẩm, nên việc xét xử sơ thẩm còn là cơ sở cho.

2.2. Thực trạng các chuẩn mực văn hóa pháp luật của thẩm phán theo quy định hiện hành của Luật TTHC

Thực tiễn Luật TTHC hiện hành – một dạng cụ thể của văn hóa phi vật thể đã lần lượt xác định hàng loạt chuẩn mực, khuôn mẫu cho các hành vi TTHC của Thẩm phán như trình bày sau đây:

Một Thẩm phán có văn hóa là phải: bảo đảm phiên tòa sơ thẩm phải được tiến hành đúng thời gian, địa điểm đã được ghi trong quyết định đưa vụ án ra xét xử hoặc trong giấy báo mở lại phiên tòa trong trường hợp phải hoãn phiên tòa; Việc giữ gìn trật tự, nội quy phiên tòa cũng là một biểu

hiện của văn hóa; Bảo đảm tuân thủ nội quy phiên tòa; Bảo đảm đúng thành phần HĐXX, sự có mặt của thành viên HĐXX và Thư ký tòa án; Đảm bảo sự có mặt của đương sự, người đại diện, người bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của đương sự; Bảo đảm sự có mặt của người làm chứng; bảo đảm sự có mặt của người giám định; Bảo đảm sự có mặt của người phiên dịch; Xem xét việc hoãn phiên tòa theo quy định tại Điều 136 và Điều 201 của Luật TTHC.

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính còn được thể hiện qua các hoạt động:

+ Về hành vi khai mạc phiên tòa:

+ Về hành vi hỏi tại phiên tòa

+ Việc HĐXX công bố các tài liệu của vụ án trong các trường hợp sau đây:

+ Về hành vi văn hóa khi điều khiển tranh luận

2.3. Thực trạng các giá trị vật thể và phi vật thể về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC

2.3.1. Thực trạng các giá trị phi vật thể của thẩm phán về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC

Nhìn chung luật TTHC ra đời nhằm quy định, điều chỉnh các vấn đề liên quan đến vấn đề giải quyết vụ kiện hành chính bằng con đường tư pháp, bằng hoạt động xét xử của Tòa án nhân dân. Bên cạnh những thành tựu đáng ghi nhận, quá trình giải quyết vụ án hành chính vẫn còn bộc lộ những sai phạm, khiếm khuyết đáng phải nhìn nhận và khắc phục, nhất là những khiếm khuyết sai phạm trong việc bảo đảm sự bình đẳng về quyền và nghĩa vụ của các bên theo luật TTHC Việt Nam. Những khiếm khuyết, sai phạm đó thể hiện ở một số hiện tượng sau:

Thứ nhất, quyền khởi kiện vụ án hành chính có hiện tượng bị hạn chế.

Thứ hai, số vụ khiếu kiện có tỷ lệ đúng hoàn toàn áp đảo (65% đến

75%) tỷ lệ này cũng tương ứng với các vụ khởi kiện tại Tòa án nhưng tỷ lệ giải quyết đúng, thỏa mãn yêu cầu khởi kiện thì ngược lại không tương ứng với tỷ lệ trên (chỉ vài %). Rõ ràng đây là một nghịch lý.

Thứ ba, qua rà soát của các cơ quan chức năng thì tỷ lệ trái pháp luật của các quyết định hành chính là rất lớn nhưng những quyết định này khi bị khởi kiện vẫn được Tòa án cho là hợp pháp để bác yêu cầu khởi kiện của người dân.

Thứ tư, đa số người khiếu kiện không tin cậy vào sự bình đẳng, vào tính khách quan trong hoạt động xét xử của Tòa án.

Giá trị phi vật thể của văn hóa pháp luật của thẩm phán còn thể hiện ở trình độ, năng lực chuyên môn của đội ngũ thẩm phán.

2.3.2. Thực trạng các giá trị vật thể văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hành chính

Giá trị văn hóa pháp luật vật thể của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC được biểu hiện ở một số hình thức cụ thể như sau:

Thứ nhất, các trụ sở công sở nơi làm việc của Thẩm phán.

Thứ hai, phương tiện, máy móc, dụng cụ, thiết bị kỹ thuật, dụng cụ, đồ vật bố trí và trang trí nội thất cũng nói lên mức độ và giá trị văn hóa pháp lý của thẩm phán trong TTHC.

Thứ ba, các sản phẩm, hàng hóa... phục vụ cho trang phục, diện mạo của Thẩm phán.

Thứ tư, các khoản lương, thù lao, các giá trị vật chất khác đáp ứng nhu cầu tiêu dùng cá nhân và bảo đảm đời sống gia đình của Thẩm phán cũng nói lên mức độ giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

Ở nước ta, thực trạng các giá trị văn hóa loại này cho thấy do điều kiện kinh tế hạn hẹp, đời sống xã hội còn có nhiều khó khăn, đặc biệt là chưa có sự coi trọng và đánh giá cao của xã hội đối với tòa án, với đội ngũ

thẩm phán nên hình thức văn hóa vật thể có giá trị ở mức thấp. Biểu hiện ở tình trạng chật chội, phương tiện, kỹ thuật, thiết bị còn nhiều thiếu thốn. Có những nơi, các thẩm phán dùng chung một bàn làm việc, một máy vi tính. Đặc biệt là lương, thù lao của thẩm phán của nước ta nhìn chung là thấp, chỉ mới đảm bảo cho mức sống tối thiểu (theo chuẩn của Việt Nam).

2.3.3. Thực trạng bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Mặc dù văn hoá pháp luật có tính phổ biến, tương đồng và gắn liền với bản sắc dân tộc, nhưng văn hoá pháp luật trong xã hội có giai cấp mang tính giai cấp. Văn hoá pháp luật còn có tính kế thừa bởi nó được lưu truyền qua nhiều thế hệ, luôn thể hiện và vươn tới các giá trị đích thực của quá trình điều chỉnh pháp luật. Do đó, không nên tuyệt đối hoá tính giai cấp của văn hoá pháp luật, nhất là trong điều kiện đổi mới, hội nhập đa phương hoá và đa dạng hoá quan hệ như hiện nay. Văn hoá cũng như văn hoá pháp luật luôn có tính đan xen, kế thừa và phủ định trên cả hai bình diện tích cực và tiêu cực.

Trong xu thế hội nhập và phát triển thì việc hài hoà hoá các giá trị của nền văn hoá pháp luật Việt Nam với văn hoá chung của các quốc gia, dân tộc khác trên các lĩnh vực là vấn đề tất yếu khách quan.

2.4. Thực trạng công tác xây dựng đội ngũ Thẩm phán Tòa án

2.4.1. Công tác tuyển chọn, bổ nhiệm Thẩm phán

Việc tuyển dụng cán bộ là rất quan trọng, nó ảnh hưởng đến chất lượng, hiệu quả thực hiện các chức năng, nhiệm vụ của cơ quan, đặc biệt trong công tác tuyển chọn, bổ nhiệm Thẩm phán nói riêng được thực hiện qua nhiều giai đoạn khác nhau để đảm bảo tiêu chí lựa chọn những người “đủ đức, đủ tài” để thực thi tốt nhiệm vụ chuyên môn được giao.

Với những yêu cầu của cải cách tư pháp trong giai đoạn hiện nay,

Đảng và Nhà nước ta rất quan tâm đến công tác tuyển chọn, bổ nhiệm Thẩm phán với mục đích không chỉ bảo đảm về số lượng tuyển chọn, bổ nhiệm mà còn phải bảo đảm về tiêu chuẩn, chất lượng và được thực hiện một cách chặt chẽ theo đúng trình tự, thủ tục quy định.

Có thể nói đội ngũ Thẩm phán, công chức Tòa án nhân dân bước đầu được củng cố, kiện toàn, đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu mà nhiệm vụ đặt ra đối với ngành Tòa án nhân dân.

2.4.2. Công tác xây dựng đội ngũ Thẩm phán và đào tạo, bồi dưỡng Thẩm phán

Xác định công tác đào tạo, bồi dưỡng Thẩm phán là một khâu quan trọng của công tác xây dựng đội ngũ cán bộ, trong những năm qua, tập thể Ban Cán sự Đảng, lãnh đạo Tòa án nhân dân tối cao hết sức quan tâm, thường xuyên theo dõi, chỉ đạo công tác đào tạo, bồi dưỡng nâng cao về trình độ chuyên môn nghiệp vụ, lý luận chính trị, ngoại ngữ, tin học, kỹ năng xét xử cho đội ngũ Thẩm phán. Phần lớn Thẩm phán đã được đào tạo và đào tạo lại, được bồi dưỡng chuyên sâu hoặc theo các chuyên đề, được cập nhật những kiến thức mới về pháp luật, chuyên môn nghiệp vụ, quản lý chỉ đạo điều hành... vì vậy, đa số Thẩm phán vững vàng về chính trị, tinh thông về nghiệp vụ, trong sáng về phẩm chất đạo đức, hoàn thành tốt nhiệm vụ được giao.

2.4.3. Công tác quản lý Thẩm phán

Thực hiện tốt công tác quản lý Thẩm phán, song song với việc kiện toàn tổ chức bộ máy, đến nay công tác cán bộ của Tòa án nhân dân tối cao đã tạo được sự ổn định, chỉ tiêu biên chế được tăng cường, chất lượng đội ngũ Thẩm phán ngày càng tốt hơn. Do đó, trong nhiều năm qua, Tòa án nhân dân tối cao luôn là đơn vị làm tốt công tác xây dựng lực lượng Thẩm phán trong sạch, vững mạnh; chính điều này đã giúp cho đơn vị hoàn thành tốt công tác xét xử, góp phần tích cực vào cuộc đấu tranh phòng,

chống tội phạm, thực hiện có hiệu quả chức năng của ngành, yêu cầu nhiệm vụ chính trị.

2.4.4. Công tác thực hiện chế độ, chính sách đối với đội ngũ Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao

Điều 17 Pháp lệnh Thẩm phán và Hội thẩm Tòa án nhân dân năm 2002 quy định: "*Thẩm phán có thang bậc lương riêng, được hưởng phụ cấp trách nhiệm và các phụ cấp khác do pháp luật quy định*".

Nhìn chung, trong những năm qua ngành Tòa án nói chung và Tòa án nhân dân tối cao nói riêng đã bảo đảm thực hiện đúng, kịp thời chế độ tiền lương và các loại phụ cấp khác như: phụ cấp trách nhiệm, phụ cấp thâm niên công tác, chế độ bồi dưỡng phiên tòa, chế độ trang phục... đối với đội ngũ Thẩm phán. Tuy nhiên, so với các thang lương của cán bộ, công chức khác thì thang bậc lương cũng như chế độ phụ cấp của Thẩm phán cũng còn nhiều bất cập, chưa phản ánh tính chất ưu đãi đối với đội ngũ công chức đặc biệt này. Cụ thể:

Chương 3

PHƯƠNG HƯỚNG VÀ CÁC BIỆN PHÁP NHẪM PHÁT HUY CÁC GIÁ TRỊ VĂN HÓA PHÁP LUẬT CỦA THẨM PHÁN TRONG LĨNH VỰC TỔ TỤNG HÀNH CHÍNH

3.1. Quan điểm chung về phương hướng xây dựng văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Việc cân đối giữa “cái ta đã có” để kết hợp với “cái ta đã cần” nhằm tạo nên diện mạo mới của nền văn hoá pháp lý nước nhà được coi là nội dung cốt yếu nhất của phương hướng xây dựng nền văn hoá pháp luật Việt Nam hiện nay. Cụ thể:

Thứ nhất: Vấn đề bảo vệ, phát triển văn hoá pháp luật dân tộc: Hệ tư tưởng pháp lý Việt Nam phải là sự kết hợp giữa các nguyên lý về pháp luật và pháp luật xã hội chủ nghĩa với truyền thống lý luận- lịch sử pháp luật Việt Nam. Đó phải là sự kết hợp hài hoà giữa quan điểm Mác xít về pháp luật và các giá trị xã hội của pháp luật với quan điểm tư tưởng Hồ Chí Minh và của Đảng cộng sản Việt Nam về pháp luật.

Thứ hai: Vấn đề tiếp nhận các giá trị văn hoá pháp luật nhân loại: Toàn cầu hoá, hợp tác và cạnh tranh là xu thế khách quan trong thập kỷ này và những thập kỷ tới.

3.2. Phương hướng phát huy các giá trị của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Bám sát đường lối chủ trương chính sách của Đảng, trên cơ sở quy định của pháp luật, đặc biệt là qua phân tích thực tiễn văn hóa pháp luật nói chung, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC nói riêng, chúng ta thấy để xác định phương hướng xây dựng và phát huy các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC cần tập trung vào những vấn đề sau:

3.2.1. Xây dựng môi trường văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính theo hướng lành mạnh, phong phú, đa dạng

Một nền tảng văn hóa đạo đức xã hội tốt đẹp sẽ làm cho văn hóa pháp luật, trong đó có văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC tốt đẹp và ngược lại, một nền văn hóa xã hội xuống cấp, bị tác động của các mặt trái của nền kinh tế thị trường như phi đạo đức, vô trách nhiệm, quan liêu, cửa quyền, đặc quyền, đặc lợi, tham nhũng... cũng sẽ làm cho văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC bị méo mó, ô nhiễm, tiêu cực...

Với ý nghĩa như vậy, việc củng cố và tiếp tục xây dựng môi trường văn hóa chung lành mạnh, phong phú, đa dạng sẽ tạo nên mặt bằng, hướng

đi chung cho các lĩnh vực văn hóa cụ thể cũng như văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

3.2.2. Phát huy các di sản văn hóa truyền thống cách mạng của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Phát huy các di sản văn hóa cách mạng đối với văn hóa pháp luật cũng là một yêu cầu quan trọng trong phương hướng phát huy văn hóa pháp luật của thẩm phán trong TTHC. Di sản văn hóa cách mạng là những giá trị vật chất, tinh thần được hình thành trong quá trình đấu tranh cách mạng, trong quá trình đổi mới tư duy, đổi mới nền kinh tế, đổi mới nền văn hóa xã hội ...

3.2.3. Phát triển hệ thống thông tin đại chúng

Có thể nói, sẽ khó phát huy các giá trị văn hóa nói chung và văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC nói riêng nếu thiếu thông tin truyền thông, thiếu phổ biến, tuyên truyền, giáo dục về văn hóa. Chính vì vậy, việc phát triển hệ thống thông tin đại chúng sẽ có tác dụng vô cùng to lớn cho việc cung cấp thông tin văn hóa pháp luật, đặc biệt có vai trò to lớn cho việc phổ biến, tuyên truyền và giáo dục văn hóa pháp luật.

3.2.4. Mở rộng và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Ở nước ta, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là một hiện tượng văn hóa mới mẻ, do vậy việc mở rộng, tăng cường và nâng cao hiệu quả hợp tác quốc tế về văn hóa trong lĩnh vực này được xem là một nhu cầu cấp thiết, là phương hướng hoạt động có ý nghĩa thiết thực không chỉ góp phần cải cách thể chế, giải quyết khiếu kiện hành chính mà còn có tác dụng nâng cao, phát huy các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

3.3. Các giải pháp nâng cao các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tổ tụng hành chính

Từ các quan điểm và phương hướng nêu trên cũng như đề khác

phục một số những khó khăn, vướng mắc, nhược điểm văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC, chúng tôi mạnh dạn đề xuất một số giải pháp như sau:

Thứ nhất, trong quá trình xét xử vụ án hành chính cần có những quy định đảm bảo để Thẩm phán tôn trọng các hoạt động tham gia TTHC hợp pháp của luật sư, của những người tham gia tố tụng.

Thứ hai, rà soát, tìm hiểu và phân tích rõ nguyên nhân của những hạn chế trong công tác xây dựng đội ngũ Thẩm phán Tòa án nhân dân.

Thứ ba, một giải pháp có tính đột phá là đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ Thẩm phán.

Thứ tư, có lộ trình và bước đi thích hợp trong xây dựng, đánh giá và sử dụng đội ngũ Thẩm phán.

Thứ năm, quan tâm xây dựng, thực hiện tốt chế độ, chính sách đãi ngộ đối với đội ngũ Thẩm phán.

Ngoài các giải pháp nêu trên xin đề xuất một số giải pháp khác như sau:

Thứ nhất, các chuyên gia, các nhà văn hóa, nhà khoa học... nên xem việc nghiên cứu, trao đổi nhằm góp phần xây dựng, hình thành các giá trị văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

Thứ hai, các cơ sở nghiên cứu khoa học, cơ sở đào tạo... cần lựa chọn, xây dựng các đề tài nghiên cứu, hội thảo khoa học nhằm tiến tới hình thành một hệ thống lý luận về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC, làm cơ sở khoa học cho việc xây dựng văn hóa TTHC.

Thứ ba, nhà nước cần có chính sách hỗ trợ, khuyến khích về tinh thần, vật chất, về thể chế đảm bảo các điều kiện thuận lợi cho các cá nhân, tổ chức tham gia hoạt động nghiên cứu khoa học về văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC; có cơ chế tiếp nhận, ứng dụng các thành tựu khoa học vào thực tiễn hoạt động xây dựng văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

KẾT LUẬN

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là tổng thể các giá trị vật chất và tinh thần được hình thành trong quá trình hoạt động xem xét và giải quyết vụ án hành chính của thẩm phán. Với tư cách là một bộ phận văn hóa pháp luật, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC vừa mang đủ các đặc điểm của văn hóa pháp luật nói chung vừa có những đặc thù riêng của nó. Về pháp lý, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC dù biểu hiện dưới nhiều hình thức khác nhau, cả vật thể và phi vật thể, cả những giá trị được hình thành và tồn tại trong quá trình lịch sử cũng như những hoạt động hằng ngày đều luôn gắn với lịch sử hình thành, tồn tại và hoàn thiện của hệ thống pháp luật TTHC.

Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC là loại văn hóa liên quan đến quá trình Thẩm phán xem xét và giải quyết các khiếu kiện hành chính mà thực chất là xem xét tính hợp pháp của các hành vi công quyền (quyết định hành chính, hành vi hành chính...) gây thiệt hại đến quyền, lợi ích hợp pháp của cá nhân, tổ chức. Do đó, khi nghiên cứu văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC cần tiếp cận nhiều đối tượng, yếu tố khác nhau để thấy hết nội dung và tính chất của loại văn hóa đặc thù này. Trong các yếu tố đó, đáng tập trung nhất là nhân tố văn hóa liên quan đến hoạt động của con người như văn hóa pháp luật của luật sư, văn hóa pháp luật của những người tham gia TTHC... đặc biệt là văn hóa pháp luật của thẩm phán.

Văn hóa phi vật thể của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong TTHC bao gồm các giá trị tinh thần như pháp luật TTHC, những chuẩn mực thuộc về quy tắc đạo đức và ứng xử của con người, được hình thành trong quá trình lịch sử, trong thực tiễn hoạt động tố tụng hàng ngày cũng như ý thức bảo tồn và phát huy các giá trị đó trong tương lai để hướng tới góp phần xây dựng và hoàn thiện nền tư pháp trong sạch, hiệu lực và

hiệu quả theo tinh thần cải cách tư pháp và hội nhập quốc tế. Đây là một nội dung nghiên cứu rất quan trọng vừa có ý nghĩa hiện tại cũng như tương lai, có tác động quan trọng đến ý thức pháp luật của nhân tố con người tham gia vào quá trình giải quyết vụ án hành chính nói riêng và của người dân nói chung.

Một bộ phận quan trọng khác cũng rất cơ bản, quan trọng khác được nghiên cứu là văn hóa vật thể của văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC. Loại văn hóa này được thể hiện dưới những hình thức vật chất cụ thể như trụ sở làm việc, phòng xử án, trang phục của thẩm phán, các thiết bị kỹ thuật, phương tiện... cần thiết cho quá trình giải quyết vụ án hành chính của Thẩm phán. Đây không những là thành tố bảo đảm cho các hoạt động tố tụng mà còn có ý nghĩa bảo đảm cho việc tồn tại và phát triển hệ văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC.

Về thực tiễn, cũng như các bộ phận khác của thượng tầng kiến trúc, văn hóa pháp luật nói chung, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC nói riêng là do hạ tầng cơ sở, do nền kinh tế quyết định. Trong điều kiện nền kinh tế đang phát triển sang nền kinh tế thị trường theo định hướng XHCN, với điều kiện kinh tế như hiện nay, văn hóa và văn hóa pháp luật nước ta vẫn còn trong giai đoạn bước đầu hình thành một nền văn hóa tiên tiến, hiện đại, đậm đà bản sắc dân tộc. Do vậy, thực trạng văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực tố tụng hiện nay đang chịu sự chi phối của nhiều mặt, nhiều yếu tố khác nhau nên các giá trị và chuẩn mực văn hóa chưa được xác định một cách rõ nét, một số chuẩn mực về đạo đức và ứng xử vừa mới được hình thành chưa ngấm và trải nghiệm trong thực tiễn hoạt động TTHC...

Trước tình hình như vậy, thực trạng cho thấy có rất nhiều biểu hiện tiêu cực, phi văn hóa xảy ra ở nhiều lúc nhiều nơi trong lĩnh vực TTHC như vi phạm pháp luật, sách nhiễu, tham nhũng, chạy án... có lúc có nơi trở nên nhức nhối, ảnh hưởng xấu đến đời sống xã hội.

Từ những quan điểm, lý luận và thực trạng trình bày trên đây cho thấy, rõ ràng vấn đề văn hóa pháp luật nói chung và văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC nói riêng đã và đang là một nội dung, một phạm trù nghiên cứu khoa học vô cùng quan trọng. Việc nghiên cứu, luận giải vấn đề văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC sẽ có tác dụng và ý nghĩa vô cùng to lớn cả về lý luận cũng như thực tiễn, vừa có tác dụng trước mắt cũng như lâu dài. Các kết quả nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực này một mặt nâng cao ý thức pháp luật, làm phong phú thêm các chuẩn đạo đức và ứng xử trong đời sống xã hội và đời sống pháp luật. Văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC một khi được hình thành, thâm nhập vào thực tiễn của cuộc sống sẽ có tác dụng định hướng và tô đẹp thêm, tăng cường thêm yếu tố thẩm mỹ trong các hoạt động của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC. Với ý nghĩa như vậy, văn hóa pháp luật của thẩm phán trong lĩnh vực TTHC trở thành một yếu tố không thể thiếu được của một nền tư pháp văn minh hiện đại, một nền tư pháp của dân do dân và vì dân, đồng thời góp phần vào sự nghiệp xây dựng một xã hội dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng văn minh, dân chủ và hạnh phúc.